

Museus i Salut

| PINSAP |

Pla interdepartamental
i intersectorial
de salut pública

Generalitat
de Catalunya

Redacció

Montse Grifoll, Sub-direcció general de Promoció de la Salut (ASPCAT)

Jordina Capella, Sub-direcció de Drogodependències (ASPCAT)

Guillem d'Efak Fullana, Director de Comunicació i RSC (ICS)

Mercè Cervera, durant les seves pràctiques a l'ASPCAT.

Karla Salas, durant les seves pràctiques a l'ASPCAT.

Revisió

Carmen Cabezas, Sub-directora general. Sub-direcció general de Promoció de la Salut. ASPCAT.

Sonia Blasco, cap de coordinació museística. Servei de Museus i Protecció de Béns Mobles

Angelina González, Sub-direcció general de Promoció de la Salut. ASPCAT.

Rosa Puigpinós, Agència Salut Pública de Barcelona (ASPB)

Janina Berzosa, Suport Servei de Museus i Protecció de Béns Mobles

Comissió Museus i Salut. Membres

Sonia Blasco, Cap Coordinació museística (Departament Cultura)

Carmen Cabezas, Subdirectora Promoció de la Salut (ASPCAT)

Aurèlia Cabot, Cap de l'Oficina de Patrimoni Cultural (Diputació de Barcelona)

Guillem d'Efak Fullana, Director de Comunicació i RSC (ICS)

Laia Brufau, Cap comunicació (ICS)

Rosa Puigpinós, Servei d'Avaluació i Mètodes d'Intervenció (ASPB)

Montserrat Grifoll, Subdirecció de Promoció de la Salut (ASPCAT)

Janina Berzosa, Suport Servei de Coordinació Museística (Departament Cultura)

Aina Soler, Coordinació Xarxa de Museus d'Art de Catalunya

Teresa Blanch, Directora Museu Arxiu Tomàs Balvey de Cardedeu (MATBC)

Teresa Pérez, Responsable Programa Alzheimer. Centre de Cultura Contemporània de Barcelona

Teresa González, Cap d'Educació Museu Nacional d'Art de Catalunya

Eduard Bech, Director Museu de l'Empordà

Txema Romero, Director Museu d'Art de Cerdanyola

Imma Boj, Directora Museu d'Història de la Immigració de Catalunya

Elena Anaiandou, Suport Museu d'Història de la Immigració de Catalunya

Alguns drets reservats

© 2022, Generalitat de Catalunya. Departament de Salut.

Els continguts d'aquesta obra estan subjectes a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 4.0 Internacional.

La llicència es pot consultar a la [pàgina web de Creative Commons](#).

Edita

Secretaria de Salut Pública

1a edició: Barcelona, maig de 2022

Maquetació i Disseny: Laia Asso i Roser Castellà

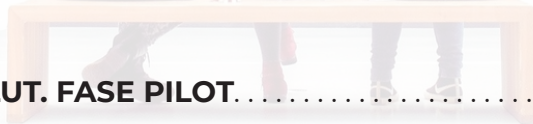
Assessorament lingüístic

Secció de Planificació Lingüística del Departament de Salut

Índex de continguts

INTRODUCCIÓ	5
LA SALUT COMUNITÀRIA	6
La prescripció social	9
CULTURA I SALUT	11
CULTURA I SALUT: EL PAPER DELS MUSEUS	16
Salut i Museus: tipus d'intervencions	17
SALUT I MUSEUS: antecedents	19
Experiències d'àmbit internacional.....	19
Experiències a l'Estat espanyol	22
Experiències en marxa a Catalunya.....	23
DE LA 'CULTURA I SALUT' A LA "CULTURA EN SALUT"	29
PROJECTE MUSEUS EN SALUT	32
Justificació.....	32
Estructura	33
Objectius	34
Objectiu general.....	34
Objectius específics	34
Agents implicats.....	35
Fases del projecte.....	36
Establiment d'aliances.....	36
Identificació d'actius i necessitats i prioritització.....	36
Planificació de la intervenció	36
Posada en marxa i seguiment.....	37
Avaluació	37
Indicadors	38
Indicadors d'estructura.....	38
Indicadors de procés	39
Indicadors de resultats	39

PROJECTE MUSEUS EN SALUT. FASE PILOT.	40
Museu de l'Empordà (Figueres).....	40
Museu d'Art (Cerdanyola).....	41
Museu Arxiu Tomás Balvey (Cardedeu)	42
 ANNEX 1: QÜESTIONARIS	 43
 BIBLIOGRAFIA	 47
WEBGRAFIA	49

Introducció

La Organització Mundial de la Salut en la seva constitució de 1946, defineix la salut com “l'estat de complet benestar físic, mental i social, i no sols l'absència d'afeccions o malalties”. En aquest mateix sentit, al desè Congrés de metges i biòlegs de Llengua Catalana (1976) es va definir la salut com una “manera de viure autònoma, solidària i joiosa”. Així doncs, la salut surt del marc del sistema sanitari i passa a ser producte d'una interacció entre les persones i els condicionants que les envolten; ja siguin individuals i biològics, d'estils de vida, socials, econòmics, culturals, mediambientals o polítics. A més, aquesta interacció es produeix amb un major o menor pes segons la situació que ocupa la persona en la societat, en relació als eixos de desigualtat (edat, gènere, nivell d'estudis, ocupació, procedència, etc.). En aquest marc les actuacions del sistema sanitari tenen una influència menor del que en un primer moment es podria considerar.

Entre els determinants de la salut estan els relacionats amb la cultura i l'art. El binomi Art i Salut presenta molts exemples on actuacions conjuntes han provocat un impacte positiu en la salut i benestar de la població.

En aquesta línia, els Museus han deixat de ser únicament el receptacle d'objectes i obres d'art per a la seva difusió i gaudi i han passat a ser un espai d'interacció i de creació d'activitats a partir de les col·leccions que alberguen.

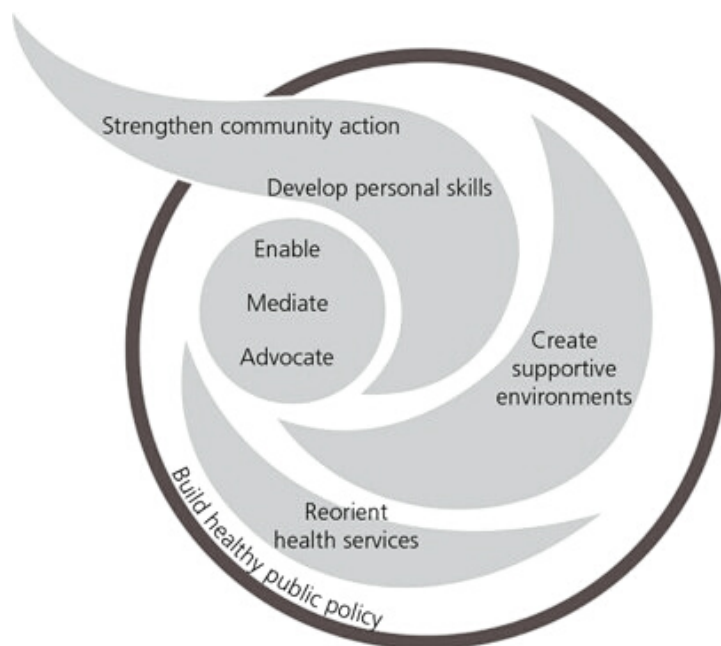
Ofereixen activitats relacionades amb la salut des de moltes vessants, des de la simple contemplació fins a tallers de participació i realització de materials. S'han establert relacions entre dos estaments que, en un principi, es consideraven allunyats en quan a objectius, però que, esperonats per la ciutadania o per dinàmiques pròpies de la seva evolució, han esdevingut un recurs i un actiu en salut important.

Aquesta proposta pretén donar visibilitat a totes aquelles actuacions dels Museus relacionades amb la Salut i promoure noves intervencions sota la metodologia dels processos de Salut comunitària.

La salut comunitària

La declaració d'Otawa del 1986 posa les bases de la Promoció de la Salut definint-la com “el procés de capacitar a les persones i a les comunitats per controlar i millorar la seva salut”

Això representa l'inici d'una nova dinàmica de salut on els serveis sanitaris assistencials es reorienten per a crear entorns favorables al benestar de la comunitat i es promouen tots aquells determinants que l'afavoreixen.

Així doncs, partint de la base que el 80% dels determinants de salut es troben fora del sistema sanitari, per millorar la salut i el benestar cal un enfocament multisectorial. La salut en totes les polítiques és la implicació dels diferents nivells de govern i dels diferents sectors de la societat per crear salut i és una prioritat estratègica a nivell internacional.

A nivell de Catalunya s'articula amb el Pla Interdepartamental i Intersectorial de Salut Pública (PINSAP). El Pla és una iniciativa alineada amb les recomanacions de l'Organització Mundial de la Salut (OMS) per impulsar la salut des de tots els àmbits de l'acció del Govern i la societat. Un dels projectes del PINSAP a nivell territorial o del sistema sanitari és el ComSalut (Comunitat i Salut), que pretén impulsar la reorientació del sis-

tema sanitari cap a la promoció de la salut i la salut comunitària, així com la lluita contra les desigualtats i la promoció de les polítiques públiques saludables en l'àmbit comunitari.

A més, el Pla de Salut 2016-2020 proposa reforçar la perspectiva comunitària en atenció primària i comunitària amb la implementació de l'Estratègia Nacional d'Atenció Primària i Salut Comunitària ([ENAPISC](#)) incorporant el concepte integral de salut i posant al centre de l'estratègia els diferents determinants socials que incideixen de forma directa a la salut de les persones i el seu entorn. L'ENAPISC pretén potenciar l'orientació comunitària com una estratègia de generació de salut i de lluita contra les desigualtats en salut, contribuint a resoldre les necessitats de les persones des de la proximitat i la realitat del seu entorn immediat.

Per tant, l'àmbit comunitari és el context "micro" en què cristallitzen un bon nombre de determinants de la salut i en el qual és probable que les polítiques de salut pública i altres, impactin de manera desigual.

Com a conseqüència, la **Salut comunitària** es defineix com l'expressió col·lectiva de la salut i benestar de les persones i grups d'una comunitat determinada. Està formada per la interacció de les característiques personals, familiars, per l'entorn social, cultural i físic, així com pels serveis de salut i la influència de factors socials, educatius, polítics i legals.

A nivell local, la salut comunitària suposa el millor mecanisme per abordar els determinants socials i les desigualtats socials en salut; es desenvolupa en un territori definit (fig. 1), en el qual es troben uns agents locals que han de treballar en xarxa per millorar la salut i el benestar de les persones que hi viuen i treballen. La comunitat està exposada a uns determinants socials de la salut, i compta amb uns recursos i actius per millorar-la. Mitjançant el treball en xarxa i la posada en marxa d'intervencions (basades en l'evidència, amb perspectiva d'equitat i participatives) es cerca millorar els determinants socials i la seva distribució, i la potenciació dels actius de la comunitat o la creació de nous, la qual cosa revertirà en una millora de la salut i benestar i l'apoderament de la comunitat.

L'aplicació de la Salut comunitària als diferents territoris es fa mitjançant el **Procés comunitari**: treball en xarxa a l'àmbit local, participatiu, amb què es defineixen intervencions comunitàries a partir d'una detecció de necessitats i actius, la seva prioritització, la posada en marxa i l'avaluació. És un procés global i, com a tal, és dinàmic i interactiu (fig. 2).

Marc conceptual de la salut comunitària

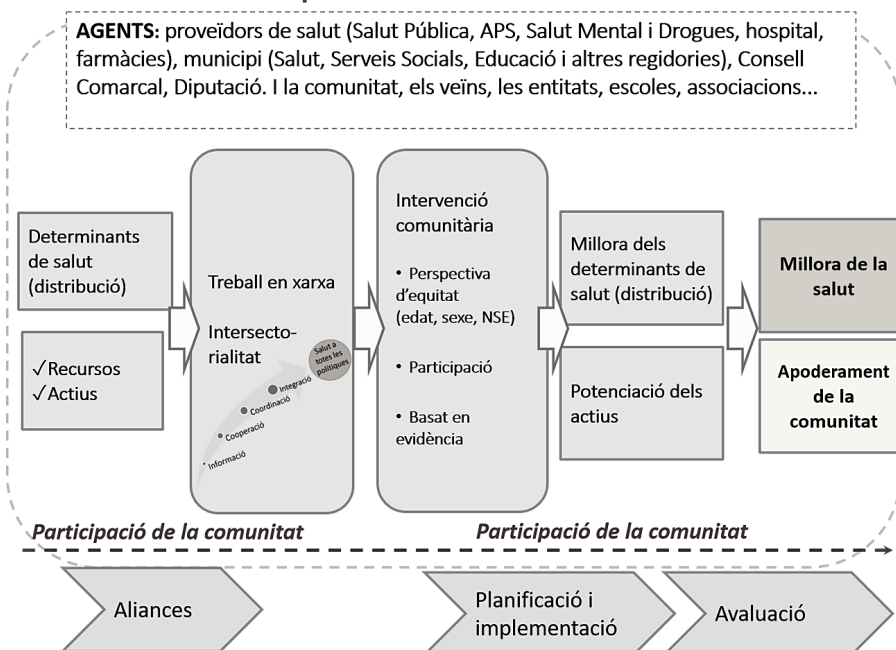

Figura 1. Marc de la salut comunitària COMSalut

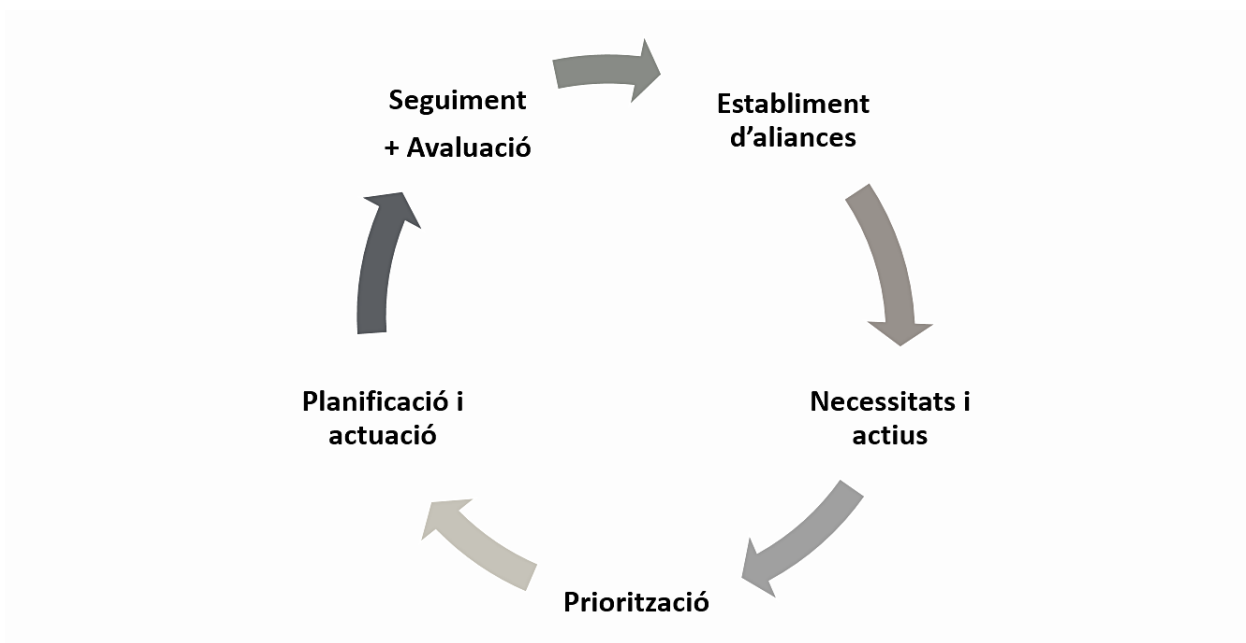

Figura 2. Fases del Procés comunitari

Les etapes del procés comunitari, definides al document [“El model de salut comunitària a la Xarxa d’Atenció Primària”](#), del grup de treball de l’ENAPISC són les següents:

- Etapa 0: creació del nucli impulsor i reorientació de l’organització de l’Equip d’Atenció Primària (EAP).
- 1a etapa: etapa preliminar i de caracterització de l’Àrea Bàsica de Salut (ABS), amb la identificació i prioritització dels principals problemes de salut.

-
- 2a etapa: estudi en profunditat del problema o condició de salut seleccionats juntament amb els seus determinants.
 - 3a etapa: implementació de la intervenció, seguiment i avaluació.

La prescripció social

El procés comunitari en un lloc determinat implica la reorganització dels equips d'atenció primària amb una mirada cap a la comunitat i els determinants de salut que l'afecten. La prescripció social (o la prescripció d'actius en salut) permet als professionals "sortir" del centre i cercar recursos i actius, així com facilitar la implementació d'un procés comunitari. És un mecanisme a través del qual un professional de la salut i una persona identifiquen junts activitats de la comunitat per millorar la seva salut i el seu benestar.

Es tracta d'oferir alternatives a la medicalització dels malestars de la vida quotidiana a persones amb limitat benefici de la medicina tecnològica i que perceben manca de participació social.

A Catalunya, el programa de Prescripció Social i Salut (PrSiS) pretén dotar a qualsevol professional de l'atenció primària d'eines per facilitar la prescripció social, sempre que estigui indicat que pot beneficiar a la persona de manera sistemàtica i avaluada.

Els objectius del programa són (Grant, 2000; Kimberlee, 2015; Branding, 2007; Blockley, 2016; Thomson, 2015; Lewis, 2013):

- Millorar la qualitat de vida de les persones.
- Millorar l'autopercepció del benestar i de salut tant física com mental.
- Disminuir l'ansietat.
- Disminuir el malestar emocional de les persones.
- Disminuir el consum de recursos sanitaris.
- Reduir la hiperfreqüentació a l'atenció primària (més de 12 visites l'any).
- Reduir el consum de fàrmacs innecessaris.
- Generar xarxes de treball comunitari
- Millorar el vincle social de les persones a la seva comunitat.

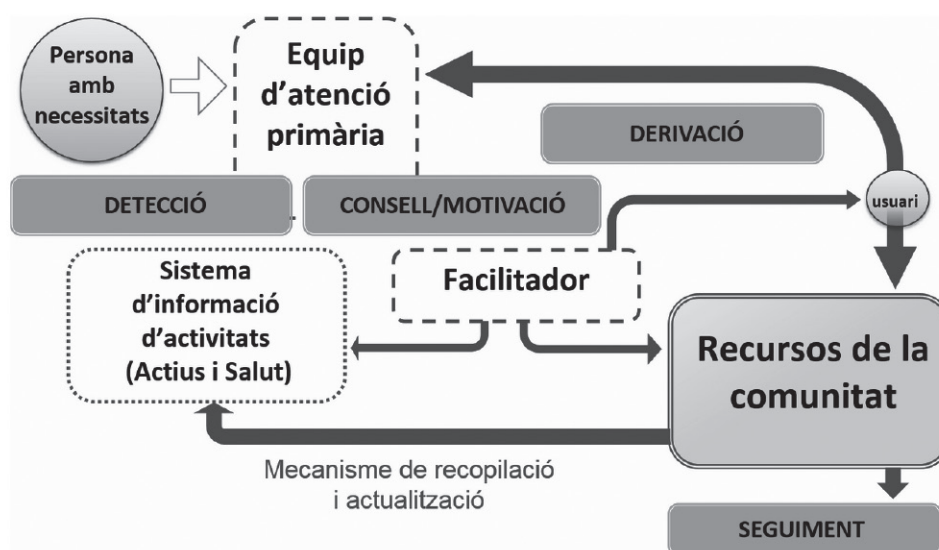
En l'àmbit de l'atenció primària, el programa consta de les següents etapes:

1. Detecció de persones que podrien beneficiar-se d'una prescripció social.
2. Consell / motivació: utilització de tècniques d'entrevista motivacional.
3. Derivació dels pacients a una activitat comunitària: el mòdul de prescripció social està integrat en la història clínica de l'atenció primària (ECAP), des d'on es té accés directe als actius en salut del territori (Web Actius i Salut del PINSAP).
4. Seguiment i avaluació: qüestionaris curts sobre benestar emocional (SWEMWBS) i suport social (OSS-3) per monitoritzar el progrés, abans de la prescripció social, als 2 i als 6 mesos. Els qüestionaris estan inclosos a l'ECAP. Es fa seguiment també de l'assistència a l'activitat.

Per tal d'assegurar l'èxit del programa en molts equips d'atenció primària es compta amb la figura d'un/a facilitador/a, que pot ser un professional de l'atenció primària (personal administratiu o similar) que s'ocupa de que les activitats del territori estiguin visibles i actualitzades a la web Actius i Salut per tal que tots els professionals les puguin prescriure.

La web Actius i Salut conté el [Mapa d'Actius i Salut](#); Es tracta d'una aplicació que permet identificar, compartir i localitzar actuacions i recursos relacionats amb la Salut comunitària. En aquest Mapa s'hi inclouen una sèrie de recursos distribuïts per tot el territori, entre d'altres, tots els museus registrats de Catalunya i les seves extensions o equipaments vinculats.

La següent figura resumeix el programa:

Cultura i salut

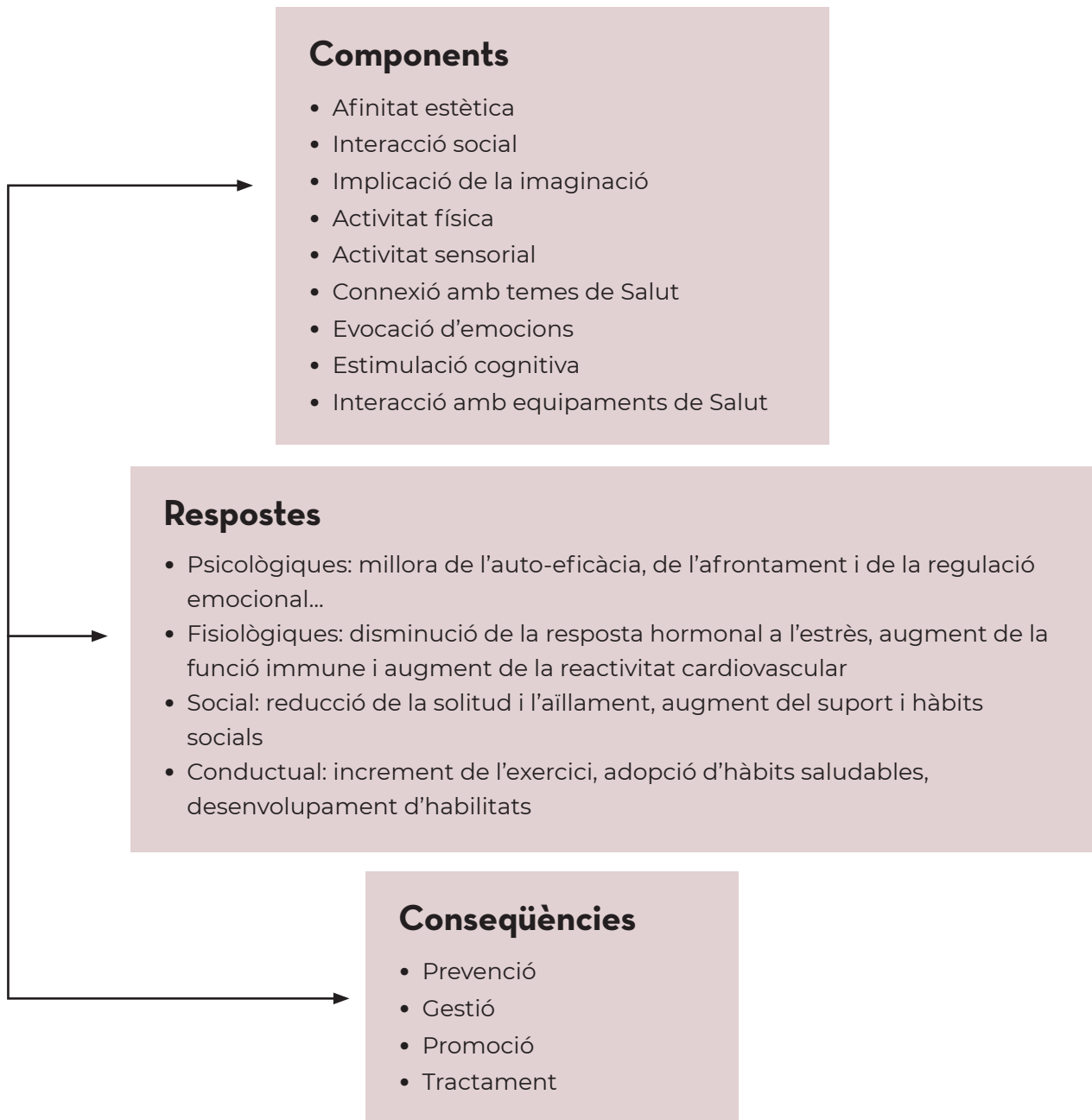
La relació entre cultura i salut esdevé molt àmplia en considerar la cultura com el conjunt de tradicions, normes i valors que cohesionen i desenvolupen les comunitats humanes. El concepte mateix de salut es percep i s'interpreta segons les influències culturals pel que fa a la pràctica o a la participació en activitats denominades culturals (artístiques, històriques, científiques, etc.) i a l'estat de salut de les persones. Aquesta relació no solament comprèn dimensions com la familiar, l'educativa o la laboral, sinó que afecta també el temps de lleure durant el qual es concentra bona part del consum cultural de la població.

Està demostrat que la pràctica cultural està relacionada amb un millor estat de salut (Wilkinson, 2007; Bygren et al, 1996; Grossi et al., 2011; Cuypers et al., 2012; Hacking et al., 2006; Johansson et al., 2001). De manera general, els beneficis per a la salut de la pràctica d'activitats culturals s'associen amb la millora de:

- El desenvolupament de la capacitat cognitiva com a resultat de l'estimulació neuronal.
- La capacitat d'anàlisi i crítica que adquireixen les persones per defugir mites i estereotips socials relacionats amb els hàbits que poden perjudicar la salut.
- La sociabilitat.
- La percepció de plaer com a resultat de la vivència d'una experiència estètica.
- L'alliberament o el control de les emocions mitjançant la pràctica de disciplines artístiques com ara la pintura, el teatre, l'escriptura o la participació en actes culturals.
- El reforçament de l'autoestima com a resultat de la satisfacció que es percep durant la participació activa en les disciplines artístiques.
- El grau d'activitat física relacionat amb la mobilitat per assistir a espectacles o centres culturals (exposicions, museus, biblioteques, etc.).

La relació entre Arts i Salut es pot resumir en el següent model (Fancourt, 2017):

Recentment, a finals de l'any 2019, la Organització Mundial de la Salut (oficina d'Europa) ha emès un [informe](#), liderat per Daisy Fancourt i Saoirse Finn, on s'han recopilat i analitzat les polítiques en matèria d'Art i Salut que desenvolupen les diferents administracions de països europeus. En l'esmentat informe es revisen més de 900 publicacions entre revisions, metaanàlisi i estudis. Els temes abordats en tots ells es resumeixen en la següent taula:

Prevenió i promoció

Gestió i tractament

Determinants socials de la Salut

- Cohesió social
- Desigualtats socials

Desenvolupament infantil

- Vincle mare-infant
- Parla i llenguatge
- Nivell d'assoliment educatiu

Cura

- Comprensió de la Salut
- Habilitats clíniques
- Benestar

Prevenió de la malaltia

- Benestar
- Salut mental
- Trauma
- Deteriorament cognitiu
- Fragilitat
- Mortalitat prematura

Comportaments promotors de la Salut

- Vida saludable
- Compromís amb la cura de la salut
- Comunicació de la Salut
- Estigma relacionat amb la Salut
- Compromís amb grups de difícil accés

Malaltia mental

- Malaltia mental perinatal
- Malaltia mental lleu i moderada
- Malaltia mental severa
- Trauma i abús

Condicions agudes

- Infants prematurs
- Pacient hospitalitzat
- Procediments quirúrgics i invasius
- Cures intensives

Desordres neurològics i de neurodesenvolupament

- Trastorns de l'espectre autista
- Paràlisi cerebral
- AVC
- Altres lesions cerebrals adquirides
- Desordres neurodegeneratius
- Demència

Malalties no transmissibles

- Càncer
- Malaltia pulmonar
- Diabetis
- Cardiovascular

Final de la vida

- Cures paliatives
- Dol

Com es pot comprovar, hi ha dos blocs clarament diferenciats: prevenció i promoció i gestió i tractament.

En relació a la prevenció i la promoció, s'han identificat una sèrie de subtemes en relació a:

- Com les Arts afecten als determinants socials de la Salut.
- Com les Arts contribueixen al desenvolupament de l'infant.
- Com les Arts fomenten comportaments promotors de la Salut.
- Com les Arts ajuden a prevenir la malaltia.
- Com les Arts col·laboren en la cura de la Salut.

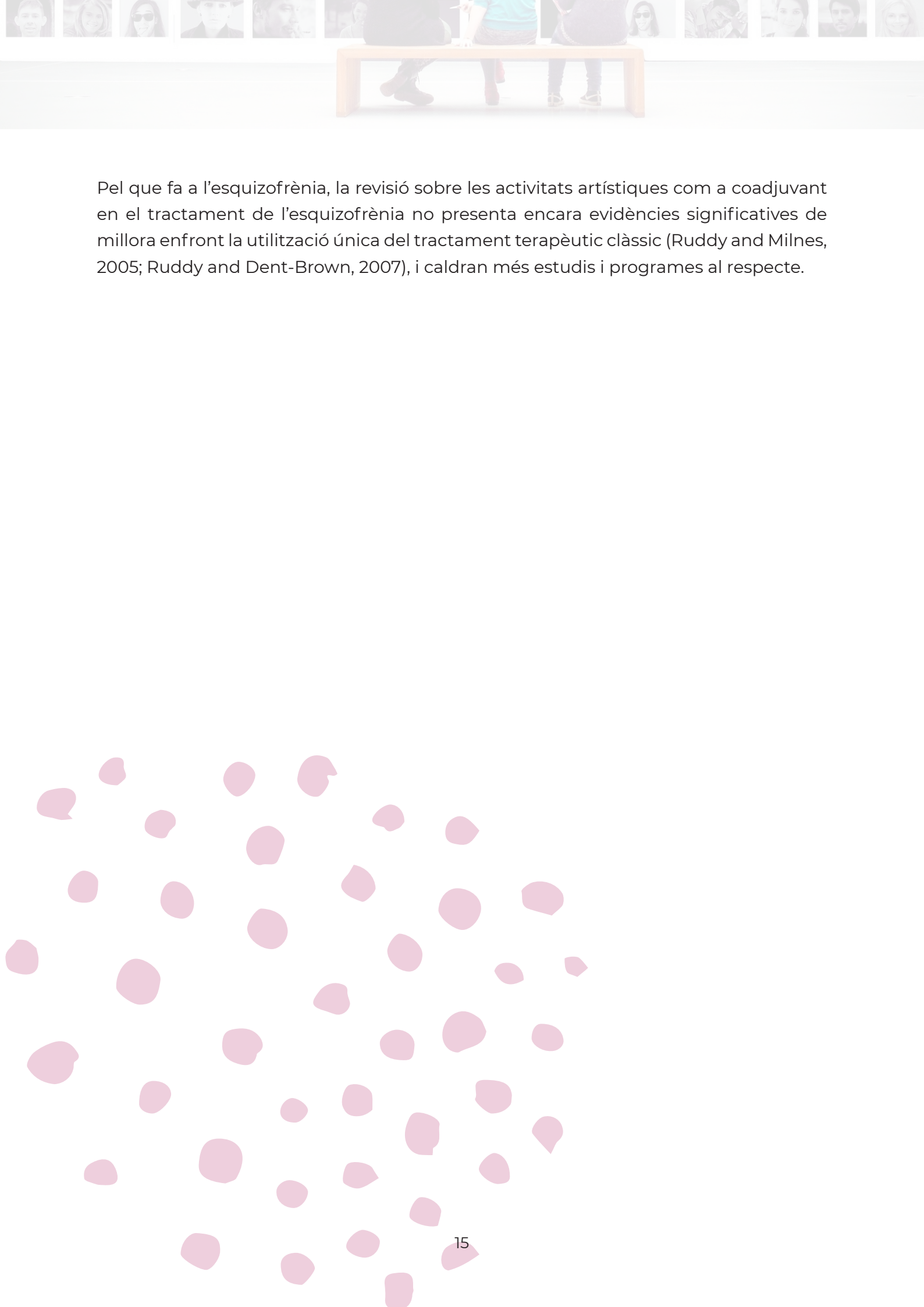
En relació a la gestió i tractament, els subtemes sorgits tracten de:

- Com les Arts ajuden a persones amb malaltia mental.
- Com les Arts donen suport a persones amb condicions extremes.
- Com les Arts ajuden a persones amb trastorns neurològics.
- Com les Arts contribueixen a la gestió de malalties no transmissibles.
- Com les Arts donen suport a les cures en els darrers moments de la vida.

Alguns exemples relacionats són, entre d'altres:

Una revisió de més de 385 articles i estudis on es mostra els beneficis de la utilització de les arts (música, arts visuals...) en unitats oncològiques i cardiovasculars, així com en l'alleujament del dolor o en persones amb problemes de salut mental (Staricoff, 2004; Renton et al., 2012). Concretament, el risc de depressió en la gent gran es veu disminuït quan aquesta realitza activitats culturals, juntament amb la interacció social, estimulació cognitiva i exercici físic (Fancourt and Tymoszuk, 2019).

Un estudi elaborat a Austràlia demostra els efectes positius, des de la vessant física fins la social, de pertànyer a un grup de coral en persones que han sofert un ictus (Tamplin et al., 2013) i les teràpies a base de dansa resulten efectives en el tractament de la demència (Karkou and Meekums, 2017); tanmateix, la utilització d'altres disciplines artístiques en aquesta patologia necessiten de més estudis per demostrar la seva efectivitat (Desjmukh et. col., 2018), encara que la implementació en alguns museus de programes adreçats a gent amb demència i els seus cuidadors estan donant resultats molt positius (Hendriks et col., 2019). Un estudi de cohort amb un seguiment de 10 anys a 3911 persones de 50 o més anys en el Regne Unit va identificar una disminució en la incidència de demència en les persones que havien visitat els museus d'una manera més freqüent (Fancourt et col., 2018).

Pel que fa a l'esquizofrènia, la revisió sobre les activitats artístiques com a coadjuvant en el tractament de l'esquizofrènia no presenta encara evidències significatives de millora enfront la utilització única del tractament terapèutic clàssic (Ruddy and Milnes, 2005; Ruddy and Dent-Brown, 2007), i caldran més estudis i programes al respecte.

Cultura i salut:

El paper dels museus

Fundació Joan Miró. Font: Departament de cultura.

En relació al paper d'aquests equipaments, hi ha un camp de recerca creixent que avalua els beneficis de les activitats que s'hi fan, en la salut de les persones i el benestar de la societat; tant en el públic en general (Camic et al., 2013) com en col·lectius específics de gent gran (Thomson et col., 2018) o persones amb determinades patologies mentals (Morse et al., 2015; Kirk et al., 2019).

En concret, la Universitat de Brunel, depenent de la London University, va avaluar el programa "Ways of Seeing", que desenvolupava el Museu The Lightbox de Surrey, durant els anys 2008 al 2011, adreçat a persones amb problemes de salut mental. Els resultats van ser molt positius des del punt de vista dels participants, amb una exposició final al mateix museu dels treballs elaborats.

Chatterjee i Noble van revisar varis estudis d'intervencions dels Museus en la Salut i van concloure que aquests proporcionen (Chatterjee and Noble, 2013):

- Experiències socials positives, destacant la disminució de l'aïllament social.
- Oportunitats per aprendre i adquirir noves habilitats.
- Experiències de calma i tranquil·litat, destacant la disminució de l'ansietat.
- Increment de les emocions positives, com optimisme, esperança i felicitat.
- Increment de la inspiració i les possibilitats de creació de nous significats.
- Distracció positiva envers els entorns clínics, com hospitals...
- Increment de la comunicació entre famílies, cuidadors i professionals de la salut.

Centrant-se en la participació dels Museus i altres centres culturals en programes de Salut comunitària, la seva aportació és notable a l'hora de (Renton, 2012; Camic, 2003):

- Incrementar l'educació per la Salut i el capital social.
- Contribuir a mantenir la salut i disminuir els factors de risc cardiovascular en comunitats amb baixos recursos econòmics.
- Beneficiar l'atenció a persones amb problemes de salut mental, demències i càncer.

En resum, els Museus, sigui quina sigui la seva capacitat i temàtica, tenen un rol important en diversos problemes de salut. Si les activitats es realitzen en el marc de la salut en totes les polítiques, amb una aliança entre diferents entitats, fomenten la participació ciutadana i la relació amb els actius de la comunitat, amb un enfocament participatiu i salutogènic que cerca disminuir i en tot cas no incrementar les desigualtats en salut.

Salut i Museus: tipus d'intervencions

Les intervencions en salut amb la implicació dels museus que es poden desenvolupar són molt diverses. A continuació es recullen alguns exemples:

1. Ús de les col·leccions i temes:

- Caixa de préstecs: una caixa de préstec conté al voltant de 20 objectes multi-sensorials destinats a estimular la discussió, informació i idees de quin és el millor ús d'aquests objectes. Es pot instaurar un sistema de préstecs entre els diferents centres.
- Reminiscència: fer servir objectes o col·leccions per a iniciar converses per a persones grans i generar espais inter-generacionals (cafès de la memòria)
- Divulgació: Treure a fora les col·leccions per poder generar confiança i per facilitar l'accés a aquelles persones que no poden visitar el museu.
- Activitats creatives: Inspirades per objectes i col·leccions (art, poesia, cant, música, dansa, fer pel·lícules, fotografia, escriptura creativa, etc.)
- Fer servir objectes per a la salut: per exemple, exposar a les persones a objectes de les seves fòbies (abelles) fent servir col·leccions històriques.

2. Ús dels espais interiors:

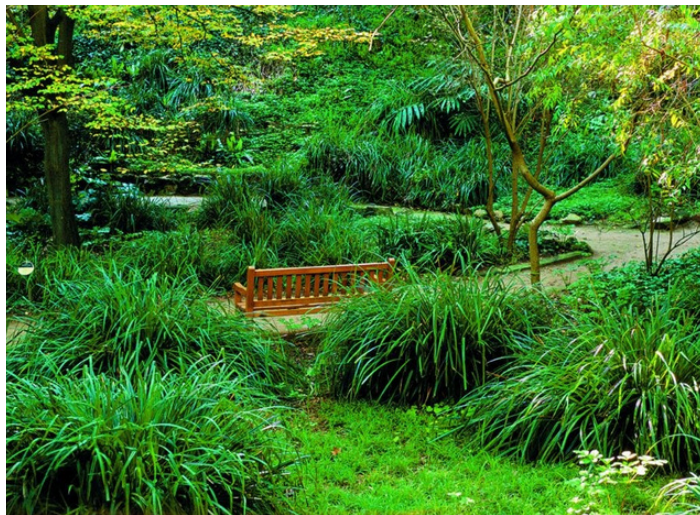
- Cafès informatius i "paradetes": cafè informatiu de memòria, càncer, prevenció de l'ictus, etc. Es convida a organitzacions sanitàries al museu perquè puguin muntar paradetes, activitats per als visitants en paral·lel a les propostes pel museu.
- Sessions de benestar: ioga, mindfulness als espais del museu. (Ex. "Mindful Museum" a Manchester).
- Activitats relacionades amb la salut: projectes que inclouen l'art, l'actuació i la salut. Treballadors del museu i un facilitador de dansa interpreten els treballs d'art a través del ball amb col·laboració amb persones grans. El museu de Gloucester lloga els seus espais a meitat de preu als terapeutes d'art per

a que puguin fer servir alguna col·lecció amb gent jove durant les sessions terapèutiques.

- Sessions i recorreguts: per exemple, desplegar una activitat prevista per al museu als seus visitants. El museu Marítim Nacional de Londres va facilitar que els visitants ajudessin a pintar un dels vaixells, promovent un moment de calma dintre de les galeries. També hi ha recorreguts amb necessitats específiques, per exemple: alteració visual (es poden crear més exhibicions tàctils, recorregut tàctil autoguiat), llenguatge de signes.
- Horaris especials d'obertura: obrir portes fora d'horari per facilitar les necessitats de grups específics com per exemple d'infants amb trastorns de l'espectre autista.
- Exposicions: relacionades amb salut i benestar, com, per exemple, al museu The Whitworth l'exposició Beyond Dementia. Són exhibicions del treball creat en tallers que formen part de projectes de salut, afavorint l'autoestima dels participants, sensacions de benestar, increment de confiança i sensacions de connexió amb la comunitat.

3. Ús dels espais exteriors

- Passejades: passejades meditatives, de salut o de mindfulness.
- Sessions de benestar: sessions de ioga i mindfulness, tai txí.
- Projectes de jardineria.
- Fer servir plantes i paisatges en activitats creatives: activitats amb persones grans. Si plou, les activitats són de pintar, cuinar...
- Jardins sensorials: per persones amb algun tipus de dèficit visual.
- Escoles forestals: incrementen l'activitat física i el benestar mental.

Jardí Botànic de Barcelona. Font: Visitmuseum

Salut i museus: antecedents

Experiències d'àmbit internacional

En països com el Regne Unit, Canadà i USA, hi ha experiències que mostren que la participació dels museus i altres centres culturals en programes de salut comunitària aporta beneficis en l'estat de salut millorant la capacitat cognitiva en persones amb malalties mentals, l'apoderament, la sociabilitat, l'estat emocional i l'autoestima i el nivell d'activitat física, a més d'ajudar a l'alliberament o control de les emocions.

Als Estats Units, la Organització Nacional d'Arts i Salut (www.theNoah.net) treballa per promoure activitats i recursos a espais culturals, com poden ser els Museus, relacionats amb la salut i el benestar. I, en concret l'Aliança Americana de Museus aposta per obrir espais i activitats dedicats a persones amb necessitats especials i malalties mentals (<https://www.aam-us.org/>).

Al Regne Unit, l'Aliança de Museus i benestar, creada al 2014 (<https://museumsandwell-beingalliance.wordpress.com/>), recull en el seu informe anual totes aquelles activitats que realitzen els Museus d'arreu del país relacionades amb el benestar i la salut, ja sigui en els propis edificis museístics com en els seus entorns. A l'inici de la seva creació van portar a terme una enquesta adreçada als museus, per poder identificar les activitats que ja estaven en marxa i que tenien un enfocament cap a la salut i el benestar, a més de detectar quina tipologia de públic hi assistia. Posteriorment van facilitar el suport necessari per poder desenvolupar i portar a terme programes efectius, treballar amb noves poblacions, noves societats o adaptar nous programes o activitats. Els principals públics als que s'adrecen aquestes activitats són gent gran, persones amb problemes de salut mental, persones amb alguna discapacitat i públic en general.

El Museu de Belles Arts de Montreal, en col·laboració amb l'Hospital General Jueu, està realitzant un estudi en un col·lectiu de gent gran per a comprovar els beneficis sobre la salut de les activitats relacionades amb l'art (1).

A la següent taula es presenten alguns dels projectes que estan en actiu a nivell internacional.

Població diana	Activitat	Font
Persones amb demència	Taller d'art creatiu utilitzant diferents tipus de material.	https://ysp.org.uk/learning/artandwellbeing (Projecte ADAPT) (consultat 05/03/2020)
	Activitats que treballen la creativitat des de la ceràmica, pintura, tèxtils i escultura.	Arts and Minds Plymouth City Museum https://plymhearts.org/whats-on/arts-minds-july19/ (consultat 07/08/2019)
	Sessions de lectura de poesia, xerrades tècniques de meditació i respiració (Catching your breath)	Catching your breath Universitat de Michigan https://www.canr.msu.edu/events/catching-your-breath . (consultat 07/08/2019)
	Sessions de música	Music and memory Museu Health Care Kingston http://www.museumofhealthcare.ca/visit/activities-and-programs/musicandmemory.html (consultat 07/08/2019)
	Sessions de visionat/educació d'art, creació d'art amb diferents mitjans.	Art and Dementia Museum of Contemporary Art Australia https://www.mca.com.au/learn/art-dementia/ (consultat 07/08/2019)
	Activitats artístiques i visites a museus.	Artemis Art Frankfurt Städel Museum https://www.staedelmuseum.de/de/angebote/artemis (consultat 07/08/2019)
	Visites interactives guiades pels museus.	Unforgettable program Vanabbemuseum Holanda https://vanabbemuseum.nl/en/mediation/inclusion/alzheimer-programme/ (consultat 07/08/2019)
Gent gran	Activitats on els objectes del museu inspiren records i discussió entre el grup.	Reminiscence Project Museum of Oxford https://www.oxford.gov.uk/download/downloads/id/2292/museum_of_oxford_reminiscence_project (consultat 08/08/2019)
	Activitats de jardineria i art.	Projecte Evergreen gardening. Geffry Museum. Londres https://www.geffrye-museum.org.uk/learning/community-outreach/older-people/evergreen-gardeners/ (consultat 08/08/2019)
	Vistes guiades al museu amb xerrada sobre les activitats del municipi. Tallers per crear material per fer exercicis de memòria per pacients amb demència que viuen en residències.	The Robert Storm Petersen Museum. Copenhagen https://stormp.dk/storm-p/noget-at-tale-om (consultat 08/08/2019)
	Activitat per a tractar la solitud no volguda	Breaking the Isolation Montreal Museum of Fine-Arts (MMFA) https://www.mbam.qc.ca/en/education-and-art-therapy/art-therapy/ (consultat 08/08/2019)

Població diana	Activitat	Font
Gent gran amb malaltia mental	Tallers de manualitats i d'escultura i art.	Projecte <i>Vivify</i> . Yorkshire Sculpture park (actualment inactiu). https://www.southwestyorkshire.nhs.uk/creative-minds-projects/vivify-people-landscape-sculpture/ (consultat 08/08/2019)
Persones entre 50 i 55 anys amb risc d'exclusió	Formació perquè puguin fer de voluntaris als museus.	<i>If Volunteering for wellbeing</i> . Manchester http://volunteeringforwellbeing.org.uk/ (Consultat 08/08/2019)
Persones amb malaltia mental	Vistes guiades al museu amb un posterior debat i posteriorment tallers de pintura, escultura, etc. sobre el que han après.	<i>Community Projects</i> . The Lightbox. London. https://www.thelightbox.org.uk/Pages/Category/community-projects (consultat 08/08/2019)
	Tallers d'escriptura (incloent poesia, música, prosa i xerrades amb convidats experts) en col·laboració amb els Museus locals.	<i>Writing and Well-Being</i> . National Museums Liverpool. http://www.northendwriters.com/index.asp?pageid=483532 (consultat 08/08/2019)
	Exhibició de la història de Fergus Falls State Hospital amb una discussió posterior sobre depressió, alcoholisme, epilèpsia i addicció.	Otter tail County Museum in Fergus Falls. Minnesota. https://www.otchs.org/Exhibits/TempExhibits.html (consultat 08/08/2019)
Persones amb problemes d'addicció	Sessions de vistes guiades combinades amb activitats de manualitats. En col·laboració amb el Departament de Justícia.	<i>The recovery RICH programme</i> Regne Unit https://www.twmuseums.org.uk/the-recovery-rich-programme (consultat 08/08/2019)
Persones amb discapacitats	Programa de tallers multi sensorials. Visites guiades per a persones sordes. Vistes guiades amb àudio per a persones cegues.	Royal Academy of Arts. London. https://www.royalacademy.org.uk/access-at-the-ra (consultat 08/08/2019)
	Tallers creatius amb diferents materials.	Projecte <i>Creative spaces</i> . National Portrait Gallery. London. https://www.npg.org.uk/learning/access/accessible-programme-and-resources/creative-spaces/ (consultat 08/08/2019)
	Exhibicions tàctils al zoo per persones cegues.	Phoenix Zoo. Arizona. https://www.phoenixzoo.org/camps-programs/special-needs-programs/ (consultat 09/08/2019)
	Visites guiades descriptives on persones cegues també poden tocar les escultures.	<i>Touch tours</i> Walters Art Museum. Baltimore https://thewalters.org/visit/tours/access-tours/ (consultat 09/08/2019)
	Tallers de dansa clàssica i contemporània per persones amb Parkinson.	<i>Dance for Parkinson's</i> . English National Ballet https://www.ballet.org.uk/search/dance%20for%20parkinson (consultat 09/08/2019)

Població diana	Activitat	Font
Joves amb necessitats especials	Taller de cuina típica d'una època a la cuina del palau.	<i>The King's Kitchen</i> . Hampton Court Palace. Surrey https://www.hrp.org.uk/hampton-court-palace/schools/special-educational-needs-and-disabilities/the-kings-kitchen/#gs.un01xu (consultat 09/08/2019)
Joves en risc amb obesitat	Programes de prevenció d'obesitat. Tallers sobre menjar saludable i activitat física.	<i>EatSleepPlay</i> . The Children's Museum of Manhattan. New York http://cmom.org/outreach/health-outreach/ (consultat 09/08/2019)
	Còmic amb una web interactiva i aplicació de mòbil sobre la obesitat.	<i>Through the Eyes of the Eagle: Illustrating Healthy Living</i> . Arizona State Museum i University of Arizona College. https://uanews.arizona.edu/story/arizona-state-museum-creates-path-to-healthy-living (consultat 09/08/2019)
Infants i joves amb malalties cròniques	Teràpies a través de l'art	<i>Art therapy</i> . Teapot Trust. Regne Unit. https://www.teapot-trust.org/ (consultat 09/08/2019)

Experiències a l'Estat espanyol

La Subdirecció General de Museos estatales, dins dels seus projectes, desenvolupa el Pla Museos+Socials, amb tres línies estratègiques, on una d'elles es centra en contribuir a la cohesió social mitjançant:

- L'atenció a col·lectius de persones en situacions socials vulnerables (trastorns mentals, drogodependents, situacions de pobresa).
- El desenvolupament de mesures de formació per a la ocupació adreçades a persones a l'atur.
- L'atenció a la interculturalitat.
- La visualització de la perspectiva de gènere.
- El desenvolupament de models de gestió ambiental responsable.

Alguns exemples:

El Prado realitza des del 2006 una sèrie d'activitats inclusives i específiques sota la denominació El Prado para todos, adreçades a persones amb necessitats d'aprenentatge i de comunicació: Discapacitat sensorial i/o intel·lectual, Trastorns de l'Espectre autista, Dany cerebral adquirit, Salut mental i malalties degeneratives com l'Alzheimer.

El Museu de Belles Arts de Bilbao, al 2011 va iniciar un projecte adreçat, entre d'altres, a persones en risc d'exclusió: Incluimos el Museo, on s'inclouen activitats per a persones amb malaltia mental, persones privades de llibertat, joves amb dificultats d'aprenentatge o conflictivitat i menors en situació de vulnerabilitat.

Durant l'any 2010, coincidint amb l'Any Internacional de la Pobresa i l'Exclusió social, el Museu Nacional d'Arts Decoratives de Madrid va organitzar Diseño contra la pobreza, on van aportar idees i solucions des de les pròpies persones sense sostre fins ONG, culminant el procés en una presentació/exposició al mes de desembre. Dintre del paraigua dels projectes de responsabilitat social d'aquest Museu es continuen desenvolupant, dins del marc Museos+ Sociales, interessants projectes com

- *Enganchados al Arte*: exposicions d'obres elaborades per persones amb drogodependència en procés de deshabituació, en col·laboració amb la Creu Roja.
- *La Frontera de lo desconocido. Arte y Salud Mental*: col·laborant amb el Centre de Rehabilitació Psicosocial de Las Rozas de Madrid.
- *Pausa. Diálogos desde el Módulo 10*: creació d'un espai d'accés a la cultura per part dels interns en un centre penitenciari a través de l'Art contemporani.
- Conveni amb l'Associació Argadini (associació que treballa per la inclusió social i laboral de les persones amb discapacitat intel·lectual i TEA a través del món emocional, la cultura i la creativitat) per a què els alumnes treballin com Auxiliars culturals en activitats que siguin satisfactòries i enriquidores.

Els Museus també surten del seu espai en el Proyecto extramuros: que suposa un apropament de l'art i la cultura a infants hospitalitzats, en un conveni entre la Federació espanyola d'Amics dels Museus i la Societat de Pediatria de Madrid i Castella-La Manxa. Participen el Museu Cerralbo, el Museu Nacional del Romanticisme, el Museu del Vestit i el Museu Sorolla entre d'altres.

Experiències en marxa a Catalunya

A Catalunya, hi ha 630 equipaments museístics: 115 museus registrats, 118 extensions dels mateixos i 382 col·leccions obertes al públic amb 15 extensions. Si es consulta el Mapa d'Actius en Salut de Catalunya, apareixen més de 300 d'aquests centres distribuïts arreu del territori.

Un dels objectius del Pla de Museus de Catalunya [Museus 2030](#) és enfortir la vinculació entre la societat i el museu ampliant l'accés, la participació i les funcions socials i educatives. Aquesta visió inclusiva que afavoreix l'accés a la comunitat a un ventall de programes podria incloure programes o projectes de salut comunitària on les instal·lacions museístiques juguin un paper clau en el seu desenvolupament.

No obstant, la proposta d'integrar els museus de Catalunya com a un actiu potencial de la Salut Comunitària no és totalment nova.

En els darrers anys a Catalunya han aparegut diverses iniciatives culturals per col·laborar i treballar conjuntament amb persones amb malalties neurològiques, oncològiques, cardiovasculars, entre d'altres, o per a la prevenció d'aquestes.

L'any 2006 neix el projecte [Apropa Cultura](#), es tracta d'una xarxa inclusiva que uneix teatres, auditoris, festivals i museus amb les entitats del sector social per fer accessible la cultura a les persones amb situació de vulnerabilitat, com poden ser persones en risc d'exclusió social o amb discapacitat entre d'altres.

El mateix 2006 es va crear el programa [Parelles artístiques](#) des de l'Entitat Osonament, a Osona. Adreçat a persones amb algun problema de salut mental, consisteix en la creació i la posterior exposició d'unes obres realitzades per parelles artístiques formades per dos artistes, un dels quals està vinculat a recursos de salut mental. La iniciativa facilita que les persones puguin gaudir de l'art com a forma d'expressió i creixement, impactant positivament en el seu benestar. El projecte s'ha consolidat a altres comarques de Catalunya. Actualment, la xarxa de Parelles Artístiques està activa al Bages, Barcelonès, Berguedà, Maresme, Osona, Segrià, Tarragonès i Vallès Oriental. La taula de treball [Museus i accessibilitat](#), formada per professionals de diferents museus, es va crear l'any 2013 amb l'objectiu de treballar en xarxa sobre temes d'accessibilitat. Al seu blog es recullen les diferents activitats i projectes en què cada museu està treballant dedicats específicament a certs col·lectius.

El Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB) l'any 2010 va iniciar el [Programa Alzheimer](#) amb la proposta d'apropar l'art i la cultura a persones que pateixen els primers graus de la malaltia així com als seus cuidadors i familiars. A més, aquesta activitat ha permès establir col·laboracions amb altres museus que realitzen iniciatives en la mateixa línia (Xarxa de Museus i Alzheimer) tant d'arreu de Catalunya com de la resta de l'Estat espanyol. Algunes d'aquestes col·laboracions a Catalunya s'han realitzat amb el Museu d'Història de Barcelona (MUHBA), el Museu Olímpic, el Museu d'Arts escèniques de Barcelona (MAE), la Fundació Antoni Tàpies, el Museu d'Història de Ca-

talunya, el Centre de Documentació i Museu Tèxtil (CDMT), el Museu Episcopal de Vic, el Museu d'Art de Girona i el Museu del Cinema entre d'altres.

Dins del programa d'activitats del Museu Picasso es poden trobar tallers de memòria per potenciar el manteniment de les capacitats cognitives de les persones grans: [Picasso en la memòria](#); a més, treballa en realitzar visites accessibles i adaptades per persones amb alguna discapacitat. El museu també s'apropa a l'Hospital Sant Joan de Déu per realitzar tallers d'art als infants hospitalitzats.

El Museu d'Art Contemporani de Barcelona (MACBA) s'uneix a la iniciativa realitzant tallers familiars dirigits als infants amb trastorns de l'espectre autista i als seus familiars, [Flatus vocis](#), explorant a partir del moviment, el cos i la veu, altres maneres d'estar junts i altres maneres d'estar al museu.

També sorgeixen diferents projectes amb el mateix objectiu com és el projecte [Estimul'Art](#) dut a terme per la [Fundació ACE](#) conjuntament amb el Museu Frederic Marès, el [Museu d'Història de Barcelona](#), el [Museu de les Arts Escèniques](#) i l'Escola Superior de Música de Catalunya ([ESMUC](#)), que apropa la música i les arts escèniques a les persones amb Alzheimer o altres malalties que afecten les capacitats cognitives.

[Collage de records](#) és un programa de col·laboració entre el Centre de Documentació i Museu Tèxtil de Terrassa i l'Hospital Universitari Mútua de Terrassa iniciat l'any 2013. Es tracta d'una iniciativa de psicoteràpia que, a través de l'expressió artística, pretén fomentar en els pacients la memòria de moments positius de la seva vida, i els anima a expressar-los de manera creativa. Cada cicle comporta diverses trobades on els participants visiten el centre i escullen un record personal per treballar-lo en forma de brodat. Amb els treballs individuals es munta un collage col·lectiu de cada grup.

Un dels trets més significatius del Museu de Sant Boi de Llobregat és la tasca social que desenvolupa des de fa més de 10 anys. El [Programa Hermes](#) és un dels programes clau del museu, i apropa el patrimoni a col·lectius amb problemes de salut mental. Funciona des de fa una desena d'anys i actualment es desenvolupa juntament amb la Unitat d'Inclusió Social i Igualtat municipal, a deu clíniques del Parc sanitari Sant Joan de Déu i l' Hospital Benito Menni. D'altra banda, el museu celebra anualment les [Jornades "Interseccions. Cultura, Salut Mental i Inclusió"](#) que exploren les interseccions entre cultura i salut mental.

Conjuntament amb el Can Castells Centre d'Art (CCCA), també de Sant Boi de Llobregat, el museu forma part del [LAC \(Laboratori d'Art Comunitari\)](#). Es tracta d'una aposta

per apropar el patrimoni i l'art contemporani a persones que normalment no hi tenen accés: col·lectius amb altes capacitats, entitats d'altres cultures, persones amb problemes de salut mental i malalts d'Alzheimer o altres demències, entre altres. El LAC és una proposta inclusiva i en clau comunitària on tots s'hi troben representats i que compta amb la col·laboració de diversos artistes contemporanis.

El CCCA, amb la col·laboració del centre Sant Joan de Déu, també desenvolupa el projecte Torrents d'Art, un projecte d'art comunitari que té l'objectiu de trencar estigmes i afavorir l'accés a l'art i la cultura a tota la ciutadania.

Radiació +++ és un projecte de col·laboració entre el Centre d'Art La Panera de Lleida i l'Hospital Universitari Arnau Vilanova de Lleida (HUAV). El projecte porta l'art contemporani a l'espai d'Oncologia Radioteràpica de l'hospital amb la intenció d'humanitzar-lo, d'apoderar als pacients, i de contribuir a la conscienciació i informació de diferents tipus de càncer, com ara el de còlon i pròstata. Els projectes artístics es basen en processos participatius que integren pacients, familiars, doctors, tècnics i estudiants.

També a Lleida, es duu a terme el projecte El Museu Hospitalari, un projecte educatiu del Museu de Lleida que té la voluntat de fer accessible l'experiència educativa que es desenvolupa al seu equipament a tots aquells nens i nenes que es troben ingressats en un centre hospitalari a causa d'una malaltia. Es tracta de tallers educatius adaptats a les necessitats educatives de les aules hospitalàries i compta amb la supervisió dels responsables de les mateixes. Aquestes activitats es realitzen, depenent de cada cas concret, amb la participació dels pares o dels professionals del centre hospitalari.

Un projecte similar es desenvolupa al Museu de les Terres de l'Ebre, i forma part del programa "Un Museu Inclusiu. Un Museu per a tots". El projecte, que s'anomena Capses de memòria, capsas de natura, vol apropar els fons del museu a diverses entitats de l'àmbit sociosanitari de les Terres de l'Ebre, per a què esdevinguin una eina útil en els programes que aquestes desenvolupen amb els seus usuaris per estimular les seves capacitats cognitives, per propiciar el seu benestar i integració social i per donar-los a conèixer el patrimoni natural i cultural del seu entorn.

El Museu Nacional d'Art de Catalunya l'any 1999 inicia el programa *Museu Espai en Comú* adreçat a col·lectius vulnerables especialment persones que pateixen trastorn mental i persones amb diversitat funcional. En el context d'aquest programa i gràcies a la subvenció del programa *Arts for Change* de *la Caixa* entre 2007 i 2014 es desenvolupen 5 projectes de llarga durada (6 mesos) que beneficien a 1.444 usuaris i 243 educadors socials.

Com a conseqüència de l'experiència anterior, l'any 2009 es crea a Barcelona l'associació Susoespai: Creació i Salut Mental, entitat sense ànim de lucre que pretén contribuir a la promoció de la cultura en l'àmbit de la Salut mental. Es tracta d'un espai diferenciat al de la terapèutica convencional que assumeix el paper de pont entre els serveis de salut mental i la vida social i cultural de la comunitat on s'inscriu. Les persones que hi col·laboren són experts en l'àmbit de les Belles Arts, Educació i Museística.

Durant el mes d'octubre del 2018 al Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC) es va organitzar conjuntament amb l' International Arts in Health Foundation la primera edició del curs Arts and Health: Creación y gestión de programas en salud mental: trastornos de ansiedad y depresión, adreçat a professionals de la cultura i de la salut interessats en conèixer com l'art pot aportar beneficis en el camp de la salut. La presència de professionals dels museus catalans a la formació va evidenciar l'interès del sector per aprofundir en aquesta línia de treball, d'aquí la creació del Grup de treball Salut i Museus, format per professionals d'ambdues disciplines amb l'objectiu d'impulsar i coordinar aquelles iniciatives que relacionin Salut i Museus.

Recentment, el Museu Nacional d'Art de Catalunya i el Vall d'Hebron Barcelona Hospital Campus han subscrit un conveni de col·laboració per portar a terme diferents accions destinades a explorar les potencialitats de l'art com a eina perquè pacients i familiars gaudeixin dels seus beneficis terapèutics i emocionals. La iniciativa ha arrencat amb dones que presenten un trastorn per estrès posttraumàtic, d'origen cultural divers (migrants o refugiades) i que pateixen situacions de vulnerabilitat social. Les pacients reben un tractament psicològic dividides en dos grups: un d'ells, el realitzarà totalment a l'hospital, i l'altre es traslladarà al MNAC per tal de comprovar si el fet de ser tractades en un ambient no sanitari, com és un museu, i aplicant a les sessions de tractament els avantatges de l'art, els hi aporta més satisfacció i millora la seva qualitat de vida, així com disminueix els símptomes derivats de l'estrès posttraumàtic. L'objectiu d'aquest projecte és obtenir evidències científiques dels beneficis de l'art en la salut.

Durant l'any 2020 l'Agència de Salut Pública de Barcelona inicia un projecte adreçat a persones grans en situació de solitud no volguda. El projecte es portarà a terme a diferents espais d'exhibició: Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC), Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB), Museu Picasso, Caixa Fòrum i Recinte Modernista de Sant Pau. En aquests espais es realitzaran una sèrie de sessions protocolitzades (conduïdes per professionals de l'àmbit de les Belles Arts) dirigides a un grup de gent gran, prèviament seleccionat pel respectiu centre d'atenció primària, serveis socials i/o teixit associatiu del barri, i que presenti situació de solitud no volguda. La gent procedeix de districtes de Barcelona de diversos nivells socioeconòmics i

comptarà amb la figura d'un agent de perfil social que farà d'enllaç entre els diferents estaments. L'avaluació dels resultats té un pes important en aquest treball, ja que l'objectiu és fer-ho extensiu a tota la ciutat de Barcelona.

L'any 2020, amb l'aparició de la pandèmia generada per la Covid-19, s'ha posat de manifest la importància de les arts i, en concret el paper dels museus, per a la prevenció i gestió dels possibles quadres d'ansietat, depressió i/o manifestacions d'estrès post-traumàtic associats a l'activitat dels professionals sanitaris que han estat en contacte amb aquesta patologia.

Així doncs, des de l'estratègia Arts en Salut de l'ICS s'ha dissenyat un programa: Recuperart-19, on el professional sanitari podrà accedir a un dels 16 museus arreu del país i seguir les indicacions del quadern elaborat per a tal fi i la fitxa amb la relació d'obres del museu sobre les quals pivotarà la intervenció.

Museu d'Art de Cerdanyola. Font: Departament de Cultura

De la “Cultura i Salut” a la “Cultura en salut”

Ja hem vist com el binomi Cultura i Salut ens ofereix un camp conceptual molt ampli, tan ampli com el paper que poden jugar els museus en la salut dels individus i les comunitats.

Malgrat que al llarg d'aquest document hem fet servir el concepte Cultura i Salut o Museus i Salut en un sentit genèric, és important posar de relleu les diferències entre intervencions considerades d'Arts o de Cultura i Salut, i el que es coneix internacionalment amb el concepte d'*Arts in Health* o “arts en salut”. I aquí l'ús de la preposició “en” no és menor. No es tracta *només* de crear intervencions que posin en relació la cultura i l'àmbit sanitari (arts i salut), si el que busquem són resultats en salut, caldrà encaixar de forma més efectiva les arts en la salut reforçant la definició conceptual i metodològica de les intervencions.

A nivell teòric podem establir que una intervenció *Arts in Health* o Arts en Salut ha de complir 4 aspectes fonamentals que apuntem breument a continuació:

1. Ha de tenir un objectiu de salut clarament definit

Un perill d'aquest tipus d'intervencions pot ser la indefinició en els resultats específics que es volen assolir. Per què fem un concert a un hospital? Per què pintem les parets d'un centre d'atenció primària? Sovint es duen a terme projectes d'aquesta mena sense clarificar de forma robusta els resultats que s'esperen. En canvi podem acotar els projectes definint, per exemple, que fem concerts a una planta oncològica per prevenir i millorar la salut mental dels pacients oncològics, o que pintem les parets d'un CAP en el marc d'un projecte de prevenció i gestió de l'obesitat infantil en una població definida.

Els objectius de salut són infinits, però com ja hem vist, s'emmarcaran en quatre grans grups: promoció, prevenció, tractament i gestió. També podríem establir altres objectius de salut més indirectes, com per exemple la formació de professionals.

2. Ha d'estar co creada i ser específica

La intervenció ha de tenir necessàriament, i com a mínim, un soci de l'àmbit sanitari i un soci de l'àmbit cultural. El projecte no l'ha de desenvolupar només una de les parts, sinó que ha de sorgir d'un procés conjunt i articulat per tal d'incorporar-hi la suma d'experteses, recursos, actius i perfils professionals de cada àmbit.

És igualment important delimitar bé les funcions de cadascú, tant durant el procés de disseny de la intervenció com en el de l'execució. Per explicar-ho de forma senzilla, un artista no ha de fer de terapeuta i un terapeuta no ha de fer d'artista. Han de treballar plegats però s'han de respectar els coneixements i les capacitacions de cadascú.

De la mateixa manera, en l'esperit de la co creació no és desitjable en termes generals replicar una mateixa intervenció en un altre entorn sense una adaptació activa i participada del projecte. Finalment, també és molt desitjable la participació dels destinataris de la intervenció ja en la fase de disseny.

3. Ha d'estar avaluada

Aquest és un altre punt cabdal. Ens movem en el domini de la medicina basada en l'evidència, i per tal totes les intervencions han de contribuir a eixamplar la base d'evidència de les arts en salut. L'avaluació de les arts en salut és un procés essencial per generar evidència sobre l'efectivitat i sobre el procés d'implementació d'una intervenció.

En el disseny d'un nou estudi d'arts en salut també és necessari el disseny d'una avaluació de forma paral·lela. Les diferents avaluacions ens ajudaran a crear una eina que permetrà desenvolupar indicadors de forma sistematitzada per l'acompliment dels objectius. Més endavant s'inclou una proposta d'indicadors tipus, però no hi ha uns indicadors universals, els indicadors s'han de triar en funció del què es pretengui assolir, per tant és important tenir aquest aspecte ben present des de bon principi.

Així, les avaluacions poden ser innovadores combinant metodologia quantitativa i qualitativa. Incorporarem tècniques de recollida d'informació creatives i basades en les arts com fotografies, narratives d'impacte, així com conservant les més tradicionals com els qüestionaris o les entrevistes conversacionals. La perspectiva de la ciutadania i de les persones participants en les intervencions serà cabdal en tot aquest procés perquè l'avaluació aconsegueixi un impacte social i comunitari.

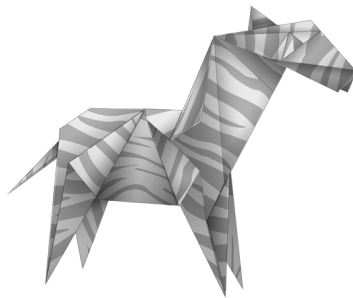

4. S'han de publicar i comunicar els resultats

Si una intervenció no es comunica el seu impacte quedarà reduït al límit estricte dels seus participants i serà una oportunitat perduda per fer aquesta intervenció més rellevant. Una intervenció publicada particularment a una revista científica indexada contribueix a eixamplar la base d'evidència, sigui quin sigui el resultat obtingut, i serà d'una ajuda inestimable pel disseny d'eventuals futures intervencions.

D'altra banda també caldrà una comunicació de retorn al col·lectiu destinatari de la intervenció així com una comunicació de tipus més generalista que permeti eixamplar l'abast de la intervenció.

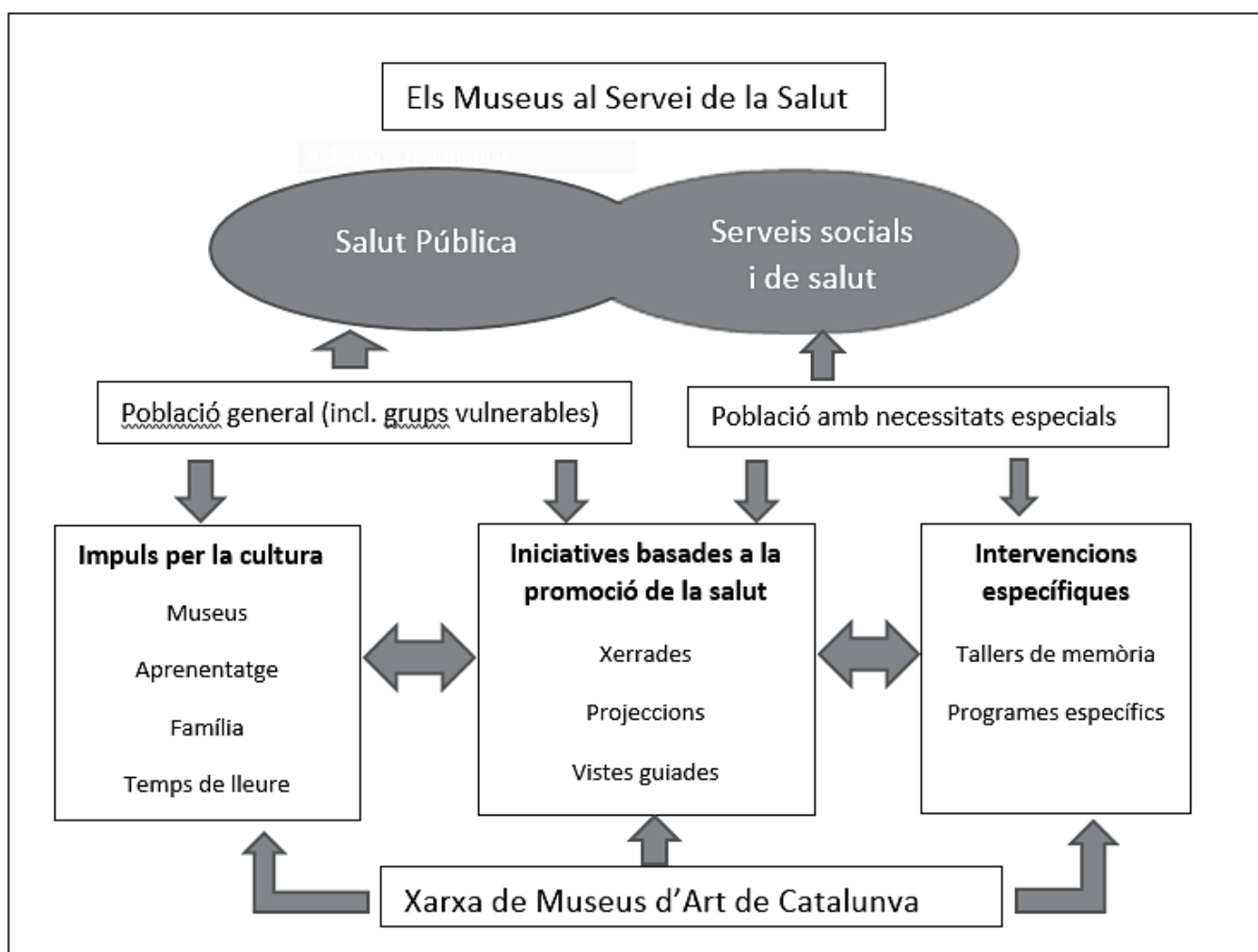
Sota aquest concepte d'Arts in Health, s'ha dissenyat el projecte que es descriu a continuació.

Projecte Museus en Salut

Justificació

El diagrama següent mostra com programes i activitats organitzades pels museus poden contribuir a millorar el benestar de la salut treballant conjuntament tant amb Salut Pública com amb els Serveis Socials i de Salut.

En un primer estadi, les activitats s'adrecen a la població general, o a subgrups d'ella inclosos els més vulnerables, de manera que des dels museus es contribueix a donar un impuls a la cultura. Activitats on l'aprenentatge, l'entreteniment i el passar un temps valuós amb la família i amiguets és primordial per a una bona salut mental. També contribueixen a una millora de la salut física a través de la potenciació de l'activitat física entre altres coses.

També es poden treballar iniciatives organitzades pels Museus amb el suport dels serveis de Salut, com ara xerrades, projeccions i visites guiades, amb l'objectiu d'emfatitzar la promoció de la salut com un bé per a la comunitat.

Finalment, per a una població més vulnerable i amb unes necessitats especials, la realització d'intervencions específiques adaptades a determinats col·lectius contribueixen al benestar emocional i social d'aquests. En aquest sentit i en el marc dels projectes de salut comunitària i de prescripció social que s'estan portant a terme arreu de Catalunya, es poden incloure les activitats dels museus dintre del catàleg de recursos i actius per a ser recomanats. En un grau major de cooperació entre entitats i de major consolidació de la salut comunitària, a partir de compartir l'anàlisi de situació de salut d'una determinada comunitat o territori, es poden establir prioritats d'actuació conjunta i es poden cocrear noves activitats a partir de les experiències que prèviament han mostrat efectivitat.

En general, a diferència de les experiències d'àmbit internacional, les iniciatives que s'han dut a terme a Catalunya no han estat avaluades de manera que es puguin obtenir resultats fefaents del gran potencial en salut que es pot obtenir dels Museus i les seves activitats. El projecte Museus en Salut, en un principi com a prova pilot, pretén obtenir dades que demostrin la utilitat d'aquests programes mitjançant uns resultats que es donaran a conèixer a la població en general. També servirà per definir una metodologia que pugui ser aplicada a partir d'ara per avaluar altres iniciatives similars desenvolupades en el context dels museus de Catalunya.

Estructura

Amb la visió d'incloure els museus com a actiu per promoure la salut, s'ha creat una comissió "Museus i Salut" formada pel Servei de Museus del Departament de Cultura, l'Oficina del Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona, el Departament de Salut (Secretaria de Salut Pública), l'Institut Català de la Salut i els museus interessats i representatius de cara a participar en un nou projecte, englobat dins del programa Cultura i Salut del Pla Interdepartamental i Intersectorial de Salut Pública (PINSAP).

La Comissió identifica i posa en coneixement totes aquelles experiències que ja es treballen arreu del territori, així com determina els punts bàsics de la prova pilot i els museus participants, en base a la variabilitat dels mateixos.

Durant tot el temps que es desenvolupi la prova pilot, farà un seguiment del projecte que, un cop avaluat, es podrà fer extensiu a la resta d'equipaments de Catalunya.

Objectius

Objectiu general

Millorar la salut i benestar de les persones, especialment aquelles que pertanyen a col·lectius d'especial vulnerabilitat, a través de l'art i la cultura que proporcionen els Museus de Catalunya.

Objectius específics

- Obtenir evidències científiques d'aquestes millores per posar en valor aquesta pràctica i poder estendre-la en un futur.
- Identificar els projectes en marxa en l'àmbit territorial de Catalunya.
- Incorporar en els processos de Salut Comunitària / prescripció social els Museus com un recurs/actiu fonamental.
- Fomentar la cooperació entre museus i sistema sanitari per millorar la salut i el desenvolupament comunitari.
- Desenvolupar un programa d'activitats culturals adequat a les necessitats de salut i a les preferències de la població de la zona on està radicat el museu, especialment d'aquella que està en una situació d'especial vulnerabilitat.
- Arribar amb les activitats proposades a un percentatge determinat de la població amb la que es vol treballar.
- Avaluar les actuacions realitzades i fer-les servir per obtenir evidències científiques sobre el paper dels museus en la salut.
- Definir una metodologia d'avaluació que pugui ser aplicada a iniciatives similars desenvolupades en el context dels museus de Catalunya.
- Donar a conèixer els resultats en publicacions científiques.
- Donar a conèixer aquest projecte i els seus resultats als mitjans de comunicació per guanyar visibilitat d'aquestes pràctiques davant de la societat en general.

En relació a cada projecte local les fases són les ja explicades anteriorment d'un projecte de salut comunitària.

Agents implicats

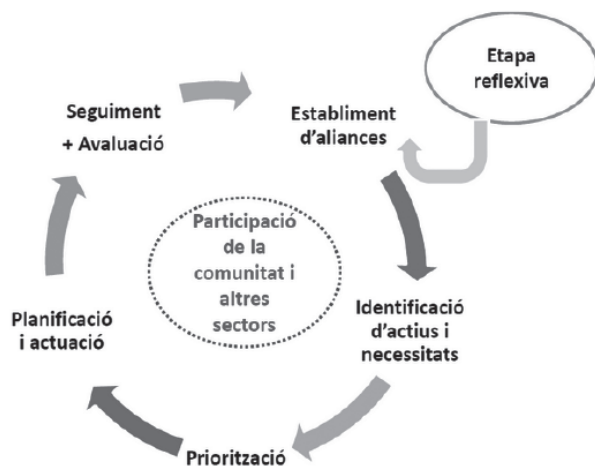
És important assegurar que les comunitats locals, les organitzacions comunitàries i les administracions públiques treballen de forma conjunta en la planificació, el disseny, la provisió, el desenvolupament, la implementació i l'avaluació de les actuacions sobre la salut i el benestar amb igualtat de condicions.

Partint del model de COMSalut, els agents implicats en el procés i les seves funcions són:

Agents	Funcions
Comunitat local	<p>Participació activa i apoderament en el control dels determinants de la seva salut.</p> <p>Capacitat per expressar les seves pròpies necessitats i prioritats.</p> <p>Utilització profitosa dels recursos per a la seva salut.</p>
Facilitador / Referent de Salut Comunitària	<p>Facilitar l'activitat de salut comunitària a cada territori local, i assegurar que els recursos que els responsables de salut pública posen a disposició per a la salut comunitària arriben a les persones, enllaçant recursos amb actius locals.</p>
Museus i centres culturals	<p>Organitzacions comunitàries que serveixen com a recurs de la comunitat a cada territori local.</p>
Equip d'Atenció Primària (EAP) de l'Àrea bàsica de salut (ABS)	<p>Assumir institucionalment l'orientació comunitària com un dels eixos del seu funcionament.</p> <p>Liderar la reorientació sanitària amb la resta de dispositius sanitaris de l'ABS.</p> <p>Anàlisi de les necessitats de la població de l'ABS i l'establiment de les prioritats d'intervenció.</p> <p>Avaluar el funcionament i l'impacte del projecte.</p> <p>Treballar en xarxa de forma intersectorial i participativa amb la comunitat.</p>
Responsables de salut pública	<p>Donar suport metodològic a les intervencions en salut comunitària per a la identificació de recursos actius, detecció de necessitats, prioritització, implementació i avaluació.</p> <p>Donar suport al desenvolupament de xarxes d'intercanvi, cooperació i aliances perquè les comunitats locals participin en la millora de la seva salut i benestar i en reduir les desigualtats en salut.</p>

Fases del projecte

Establiment d'aliances

Es conforma un grup de treball o grup motor (GM) per cadascun d'ells a partir dels Equips d'Atenció Primària (o altres equipaments de salut com els centres de salut mental, els hospitals, els ASSIR, etc), el Museu, el Servei de Salut Pública i l'Ajuntament. També es valoren les necessitats formatives o de recursos. És important que els participants al GM comparteixin legitimitat per participar i objectius.

Identificació d'actius i necessitats i priorització

A partir dels Informes de Salut de l'Àrea Bàsica de Salut o del territori on radica el Museu, es detectaran les principals necessitats de salut així com els grups prioritaris d'actuació. També es cabdal comptar amb els recursos i actius de la zona, tenint en compte qui pot ajudar a portar a terme o donar visibilitat o utilitat a la intervenció. Es prioritzarà una intervenció a realitzar en relació a les necessitats i el actius detectats, el grup o grups prioritaris d'intervenció i les potencialitats del Museu i el teixit comunitari, entre altres.

Planificació de la intervenció

Cada Museu, en funció de les seves característiques i recursos, juntament amb la resta del grup motor, determina quin tipus d'actuació comunitària realitzarà. Es proposa un procés de co creació en què cadascun dels participants en el grup motor aporti el seu coneixement i expertesa. Es valora la inclusió d'algun recurs més en el projecte. Sempre que es pugui s'incorporarà la visió de la pròpia comunitat en la definició de la intervenció. S'elabora un protocol específic de cada Museu i un cronograma, amb responsables per a cada acció planificada.

Posada en marxa i seguiment

En base al protocol establert, es du a terme la intervenció a cada territori. Periòdicament, el grup motor anirà supervisant el desenvolupament del projecte i farà les modificacions que calguin.

Avaluació

Es planteja la monitorització de la implementació de la intervenció, i la seva avaluació.

La característica que diferencia les activitats realitzades fins ara, en l'àmbit de Museus i Salut, de les que es portaran a terme en aquesta fase de pilotatge és l'avaluació del propi procés i del seu impacte sota paràmetres validats i consensuats (Fancourt, 2019), la qual cosa proporciona base científica a les actuacions.

Hi ha 4 tipus diferents d'avaluació de l'impacte en salut i benestar: quantitativa, qualitativa, creativa i econòmica.

1. Quantitativa

Per a monitoritzar com s'ofereix la intervenció i obtenir resultats mesurables.

Un dels dissenys d'estudis més utilitzats són els estudis quasi-experimental, administrant una sèrie de qüestionaris abans i després de la intervenció i si pot ser comparant amb un grup control de característiques similars. Actualment les eines més utilitzades per mesurar l'impacte d'una manera quantitativa són:

- SWEMWBS (Short-Warwick Edinburgh Mental Wellbeing Scale). Els participants han de valorar com se senten en cadascuna de les frases que presenta l'instrument en les darreres 2 setmanes.
- PANAS (Positive Affect Negative Affect Scale): valora l'estat de benestar com multidimensional; no tan sols amb sensacions positives sinó també amb l'absència o reducció de sensacions negatives. S'ha fet servir per a gent amb demència.
- Escales visuals analògiques: per a valorar el dolor, però es poden adaptar per a mesurar el benestar mental.
- Escala d'observació de l'art: per a utilitzar-les durant la sessió per mesurar com els participants responen a les activitats: Emotion Regulation Strategies for Artistic Creative Activities Scale (ERS-ACA).

-
- Mesures de percepció de benestar de l'UCL: desenvolupat específicament per a mesurar activitats relacionades a museus. Fa servir el PANAS però no més és específic de museus. El participant fa servir el paraigües de benestar positiu seleccionat en una escala específica de com s'han trobat.
 - OSS-3 de suport social: l'escala forma part de la llista ECHI (indicadors de salut de la Comunitat Europea). Estudia la relació entre el suport i el patiment psicològic.
 - PHQ-8: avalua com s'ha sentit i com li han anat les coses a la persones durant les últimes 2 setmanes, de fet avalua la salut mental i més concretament, la depressió.

2. Qualitativa

Poden capturar les experiències personals de cada participant. Fa servir entrevistes, grups focals (per al pilot, o si cal re-dissenyar una activitat), estudis de cas (per a ressaltar l'història dels participants), diaris (els participants poden registrar en forma retrospectiva com es van sentir durant cada sessió). Per altra banda, l'equip de treball pot tenir un diari d'observacions de les sessions.

3. Creativa

Fa servir activitats com música, pel·lícules, arts visuals, escriptura per a que els participants es puguin expressar. S'utilitza una zona del propi museu, però es fa difícil la seva avaluació posterior.

4. Econòmica

Per mesurar el retorn/rendiment social de la inversió en diners (per cada euro invertit, quant retorna). És difícil determinar quina és la rendibilitat social de la inversió i no hi ha un model estandarditzat per al sector. L'Associació de Museus Independents de Regne Unit ha creat un conjunt d'eines per a mesurar l'impacte en l'economia local.

Indicadors

Indicadors d'estructura

- Entitats participants
- Persones a les que es recomana la intervenció (tipus i nombre segons eixos de desigualtat: edat, sexe, nivell d'estudis, nivell socioeconòmic, procedència, problema de salut...)

-
- Professionals participants:
 - Museu (nombre professionals i tipus)
 - Centre de Salut (nombre professionals i tipus)
 - Ajuntament /Altres (nombre professionals /tipus)
 - Intervenció proposada: característiques, durada, etc.

Indicadors de procés

- Reunions realitzades: Nombre, durada, participants.
- Nombre de persones a les que es recomana la intervenció.
- Nombre de persones que accepten la intervenció.
- Assistència a les sessions /intervenció.

Indicadors de resultats

- Satisfacció amb la intervenció (quantitatiu –enquesta- i qualitatiu) (al final de la intervenció).
- Canvi en el benestar emocional (SWEMWBS*) (Basal vs final d'intervenció i 3-6 mesos després).
- Canvi en el PHQ-8 (Basal vs final d'intervenció i 3-6 mesos després).
- Canvi en el OSS-3* (Basal vs final d'intervenció i 3-6 mesos després).
- Canvi en la qualitat de vida (SF-12 o similar) (Basal vs final d'intervenció i 6 mesos després).
- Freqüentació al centre de visites (nombre de visites a l'any previ a la intervenció vs nombre de visites un any després).
- Canvis en la prescripció de fàrmacs relacionats.
- Específics:
 - Escala visual analògica de dolor
 - Qüestionaris d'ansietat/depressió
 - IPAQ breu (activitat física)
- Voluntat de mantenir-se fent de manera autònoma una activitat similar (Escala des del Sí segur, Potser Sí, Potser No, No segur).
- Informe (Fet/No Fet).
- Publicació de l'Experiència (Feta/No Feta).

* Questionaris accessibles a l'eCap en el mòdul de prescripció social.

Projecte Museus en Salut.

Fase pilot

La fase pilot del projecte Museus en Salut estarà integrada per tres Museus de característiques ben diferenciades:

- Museu de l'Empordà (Figueres).
- Museu d'Art de Cerdanyola.
- Museu-Arxiu Tomàs Balvey (Cardedeu).

Museu de l'Empordà (Figueres)

El territori d'influència compta amb l'Àrea Bàsica de Salut més gran de Catalunya i al CAP Figueres tenen formació en prescripció social, però fins el moment no l'apliquen en la pràctica diària. És tracta una zona amb forta migració i amb diversos col·lectius necessitats, cal prioritzar cap a quin s'adreçarà la intervenció.

Des de fa un parell d'anys, el Museu treballa en un projecte sobre inclusió, amb activitats per a persones cegues amb instal·lacions en Braille, persones sordes amb explicacions en llenguatge de signes i actuacions per facilitar la lectura.

A final d'any comencen una activitat de Mindfulness, utilitzant peces de la pròpia col·lecció, obert a tot el públic.

Disposen d'un Informe diagnòstic del 2016, realitzat per a l'actualització del Pla d'Igualtats de Figueres (<http://ca.figueres.cat/upload/element/diagnostic-final.pdf>).

Museu de l'Empordà. Font: Departament de Cultura

Museu d'Art (Cerdanyola)

El Museu d'Art de Cerdanyola ha estat treballant des del seu inici, l'any 2009, per aconseguir l'accessibilitat de l'art a persones amb necessitats especials, amb una perspectiva intergeneracional, trencant la visió heteronormativa de l'art i la cultura, i per esdevenir un refugi per al benestar.

En col·laboració amb el CSMA de Ripollet/Cerdanyola (Centre de salut mental d'adults) es programen visites que segueixen la fórmula del Visual Thinking Strategies (VTS) tot potenciant l'experiència sensorial en un entorn de refugi i tranquil·litat, que també incorporen itineraris per visites a Collserola per gaudir de la natura. Per altra banda s'han fet visites temàtiques amb el col·lectiu de professionals sanitaris, com ara llevadores i l'equip del CAP Canaletes.

En col·laboració amb el CCCB també es preveu portar a terme visites semestrals per a malalts d'Alzheimer coordinats amb el Servei de gent gran de l'Ajuntament.

Disposen d'un informe sobre els indicadors de Salut de la població, de la Diputació de Barcelona:

https://www.cerdanyola.cat/sites/default/files/sistema_indicadors_salut_cerdanyola_2013.pdf

Museu d'Art de Cerdanyola. Font: Departament de Cultura

Museu Arxiu Tomás Balvey (Cardedeu)

El nom del museu està lligat a la nissaga de farmacèutics que s'instal·la a Cardedeu al segle XVII i que tanca la darrera farmàcia a mitjans del segle XX. L'actual seu del museu era la casa d'estiueig de la família Daurella. La temàtica d'aquest està relacionada amb Benestar i Salut, treballant sota l'assessorament de la Fundació Concòrdia Farmacèutica i de la Facultat de Farmàcia de la Universitat de Barcelona.

Treballen activament amb el Centre d'Atenció Primària de la població, amb activitats conjuntes per a la gent jove i adolescents, juntament amb el Centre de Recursos Pedagògics de Sant Celoni. En col·laboració amb l'ASSIR i les infermeres de Salut i Escola organitzen xerrades sobre violència de gènere i salut sexual.

Des del MATBC s'ha impulsat la creació d'una Xarxa de Museus de Farmàcia de Catalunya (<http://www.xmf.cat/>). La XMF ha iniciat un projecte per confeir un catàleg-inventari del patrimoni historicofarmacèutic que es conserva en els museus i col·leccions públiques i privades de Catalunya, i la seva programació consta, entre d'altres de:

- Tallers de propietats terapèutiques de les plantes i fruites.
- Tallers de cuina saludable.
- Cursos de pintura i ceràmica en col·laboració amb el Casal de Cultura per a persones amb malalties mentals.
- Suport a dones que han patit processos neoplàsics...
- Exposicions temàtiques temporals i itinerants entorn el món de la salut.

Museu Arxiu Tomàs Balvey de Cardedeu. Font: MATBC

Annex 1: Qüestionaris

Salut mental

PHQ8 avalua la salut mental de les dues darreres setmanes.

Inclusa a l'enquesta de salut de Catalunya.

Per a totes les persones entrevistades

La següent pregunta es refereix a com s'ha sentit i com li han anat les coses durant les últimes 2 setmanes...

PHQ8: Durant les darreres setmanes, amb quina freqüència ha tingut....?

Cal lliurar la targeta PHQ8 amb les opcions de resposta 1 a 4, i llegir-les

Poc interès o alegria per fer les coses

1	Mai
2	Diversos dies
3	Més de la meitat dels dies
4	Gairebé tots els dies
8	No ho sap (No llegiu)
9	No contesta (No llegiu)

Sensació d'estar decaigut/da, o deprimid/da o desesperançat/da

1	Mai
2	Diversos dies
3	Més de la meitat dels dies
4	Gairebé tots els dies
8	No ho sap (No llegiu)
9	No contesta (No llegiu)

Problemes per quedar-se dormit/da, o per seguir dormint, o dormir massa

1	Mai
2	Diversos dies
3	Més de la meitat dels dies
4	Gairebé tots els dies
8	No ho sap (No llegiu)
9	No contesta (No llegiu)

Sensació de fatiga o de tenir poca energia

1	Mai
2	Diversos dies
3	Més de la meitat dels dies
4	Gairebé tots els dies
8	No ho sap (No llegiu)
9	No contesta (No llegiu)

Poca gana o ha menjat massa

1	Mai
2	Diversos dies
3	Més de la meitat dels dies
4	Gairebé tots els dies
8	No ho sap (No llegiu)
9	No contesta (No llegiu)

S'ha sentit malament amb un/a mateix/a, o s'ha sentit que és un/a fracassat/da o que ha decepcionat a la família o a si mateix/a

1	Mai
2	Diversos dies
3	Més de la meitat dels dies
4	Gairebé tots els dies
8	No ho sap (No llegiu)
9	No contesta (No llegiu)

Problemes per concentrar-se en alguna cosa, com llegir el diari o veure la televisió

1	Mai
2	Diversos dies
3	Més de la meitat dels dies
4	Gairebé tots els dies
8	No ho sap (No llegiu)
9	No contesta (No llegiu)

S'ha mogut o parlat tan a poc a poc que els altres ho puguin haver notat. O a la inversa: ha estat tan inquiet/a o agitat/da que s'ha estat movent d'un costat o l'altre més de l'habitual

1	Mai
2	Diversos dies
3	Més de la meitat dels dies
4	Gairebé tots els dies
8	No ho sap (No llegiu)
9	No contesta (No llegiu)

ESCALA DE SUPORT SOCIAL OSLO-3.

Inclusa a l'Enquesta de Salut de Catalunya

Support social

Les tres preguntes següents estan relacionades amb el suport social.

OSS1. En el cas que tinguéssiu un problema personal greu de qualsevol tipus, amb quantes persones de prop vostre podríeu comptar?

Llegiu les opcions de resposta.

1	Ningú
2	1 o 2 persones
3	De 3 a 5 persones
4	6 persones o més

OSS2. Quant d'interès mostren les persones del vostre entorn (família, amics, etc.) per allò que us passa o allò que feu?

Llegiu les opcions de resposta.

1	Gens d'interès
2	Poc interès
3	Interès incert
4	Força interès
5	Molt interès

OSS3. Com de fàcil us seria demanar ajuda als veïns en cas que la necessitéssiu?

Llegiu les opcions de resposta

1	Molt difícil
2	Difícil
3	Possible
4	Fàcil
5	Molt fàcil

SWEMWBS (Short Warwick Edinburgh mental Wellbeing Scale).

Inclusa a l'Enquesta de salut de Catalunya des del 2017.

Prèviament hi havia la versió llarga, la WEMWBS, de 14 preguntes.

	Mai	Molt poques vegades	Algunes vegades	Sovint	Sempre	No ho sé	No contesta
1. S'ha sentit útil?							
2. S'ha sentit relaxat/ ada?							
3. Ha tingut energies de sobres?							
4. Ha afrontat bé els problemes?							
5. S'ha sentit bé amb vostè mateix/a?							
6. S'ha sentit segur/a (amb confiança)?							
7. S'ha sentit alegre?							

Resultats:

De 0 a 7: test no valorable

De 7 a 26: malestar emocional

De 27 a 35: benestar emocional

Bibliografia

- Blockley, Lovell R, Bethel A, Bloomfield D, Warber S et al. What approaches to social prescribing work, for whom, and in what circumstances. A protocol for a realist review. *Systematic Reviews*. 2016;5:93. doi: 10.1184/s13643-016-0269-6
- Brandling, J., & House, W. (2007). Investigation into the feasibility of a social prescribing service in primary care: a pilot project. Bath, UK: University of Bath and Bath and North East Somerset NHS Primary Care Trust. Husk K,
- Bygren LO, Konlaan BB, Johansson SE (1996) Attendance at cultural events, reading books or periodicals, and making music or singing in a choir as determinants for survival: Swedish interview survey of living conditions. *BMJ*, 313: 1577-80.
- Camic PM, Chatterjee H (2013) Museums and art galleries as partners for public health interventions. *Perspectives in Public Health*, 133: 66-71.
- Chatterjee, HJ and Noble, G (2013) Museums, Health and Wellbeing. *Ashgate Publishing Ltd*. Farnham, UK; Burlington USA
- Cuypers K, Krokstad S, Lingaas HT (2012) Patterns of receptive and creative cultural activities and their association with perceived health, anxiety, depression and satisfaction with life among adults: the HUNT study, *Norway Journal of Epidemiology & Community Health*, 66: 698-703.
- Deshmukh SR, Holmes J, Cardno A, Art therapy for people with dementia. *Cochrane Database of Systematic Reviews 2018*, Issue 9. Art. No.:CD011073. DOI: 10.1002/14651858.CD011073. pub2.
- Fancourt D and Tymoszuk U (2019) Cultural engagement and incident depression in older adults: evidence from the English Longitudinal Study of Ageing, *The British Journal of Psychiatry*, 214, 225-229.
- Fancourt D, Garnett C, Spiro N, West R, Müllensiefen D (2019) How do artistic creative activities regulate our emotions? Validation of the Emotion Regulation Strategies for Artistic Creative Activities Scale (ERS-ACA) *PLoS ONE* 14 (2):e0211362 (<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0211362>)
- Fancourt D, Steptoe A, Cadar D (2018) Cultural engagement and cognitive reserve: museum attendance and dementia incidence over a 10-year period *The British Journal of Psychiatry*, 213, 661-663. Doi: 10.1192/bip.2018.129
- Fancourt, D, Arts in Health: design and researching interventions. Oxford: Oxford University Press; 2017.
- Grant C, Goodenough T, Harvey I, Hine C, 2000 A randomised controlled trial and economic evaluation of a referrals facilitator between primary care and the voluntary sector *British Medical Journal*; 320:41923
- Grossi E, Sacco PL, Blessi GT, Cerutti R (2011) The Impact of Culture on the Individual Subjective Well-Being of the Italian Population: An Exploratory Study, *Applied Research in Quality of Life*, 6: 387-410.
- Hacking S, Kent L, Secker J, Shenton J. Mental Health and arts participation: the state of the art in England. *J R Soc Promot Health*. 2006, 126: 121-7.
- Hendriks I, Meiland F J M, Slotwinska K, Kroeze R, (2019) How do people with dementia respond to different types of art? An explorative study into interactive museum programs, *International Psychogeriatrics*, 31 (6), 857-868.

- Hendriks I, Meiland FJM, Gerritsen D L, Dröes, R M (2019) Implementation and impact of unforgettable: an interactive art program for people with dementia and their caregivers, *International Psychogeriatrics*, 31 (3), 351-362.
- Johansson SE, Konlaan BB, Bygren LO, (2001) Sustaining habits of attending cultural events and maintenance of health: a longitudinal study. *Health Promotion International*, 16: 229-34.
- Kimberlee, R. (2015) What is social prescribing? *Advances in Social Sciences Research Journal*, 2 (1). ISSN 2055-0286
- Kirk M, Rasmussen KW, Overgaard SB, Berntsen D, (2019) Five weeks of immersive therapy improves autobiographical memory in Alzheimer's disease, *Memory (hove, england)* 27 (4), 441-454.
- Lewis, J. M., DiGiacomo, M., Lockett, T., Davidson, P. M., & Currow, D. C. (2013). A social capital framework for palliative care: supporting health and well-being for people with life-limiting illness and their carers through social relations and networks. *Journal of Pain and Symptom Management*, 45(1), 92-103.
- Morse, N., Thomson, L.J., Brown, Z. & Chatterjee, H.J. (2015). Effects of creative museum outreach sessions on measures of confidence, sociability and well-being for mental health and addiction recovery service-users. *Arts & Health: An International Journal of research, Policy and Practice*, 7(3),231–246.
- Renton A, Phillips G, Daykin N (2012) Think of your art-eries: artes participation, behavioural cardiovascular risk factors and mental well-being in deprived communities in London. *Public Health*, 126: 57-64.
- Ruddy R and Dent-Brown K. Drama therapy for schizophrenia or schizofrenia-like illness. *Cochrane Database of Systematic Reviews* 2007, Issue 1. Art. No.: CD5378. DOI: 10.1002/14651858.CD005378. Pub 2.
- Ruddy R and Milnes D, Art therapy for schizophrenia or schizophrenia-like illnesses. *Cochrane Database of Systematic Reviews* 2005, Issue 4. Art. No.: CD003728. DOI: 10.1002/14651858.CD003728.pub2.
- Staricoff RL. Arts in health: a review of the medical literature. *England: Ars Council*, 2004: 6.
- Tamplin J, Baker F A, Jones B, Way A & Lee S, (2013) 'Stroke a Chord': The effect of singing in a community choir on mood and social engagement for people living with aphasia following a stroke. *NeuroRehabilitation*, 32 (4), pp. 929–41.
- Thomson L J, Ander E E, Menon U, Lanceley A, Chatterjee H J, (2012) Enhancing Cancer Patient Well-Being with a Nonpharmacological, Heritage-focused Intervention, *J Pain Symptom Manage* 44, 731-740.
- Thomson L J, Lockyer B, Camic P M and Chatterjee H J (2018) Effects of a museum-based social prescription intervention on quantitative measures of psychological wellbeing in older adults *Perspectives in Public Health*, 138 (1), 28-38.
- Thomson, L.J., Camic, P.M. & Chatterjee, H.J. (2015). *Social Prescribing: A review of community referral schemes*. London: University College London.
- Wilkinson AV, Waters AJ, Bygren LO, Tarlov AR, (2007) Are variations in rates of attending cultural activities associated with population health in the United States? *BMC Public Health*, 7:226.

Webgrafia

<https://www.cochranelibrary.com/central/doi/10.1002/central/CN-01648450/full?highlightAbstract=withdrawn%7Chealth%7Cmuseums%7Cmuseum> (consultat 12/08/2019)

https://www.brunel.ac.uk/_data/assets/pdf_file/0010/256069/ways-of-seeing-evaluation-2.pdf (consultat 05/08/2019)

http://salutweb.gencat.cat/web/.content/_ambits-actuacio/Linies-dactuacio/Plans-sectorials/Pla-primaria-salut-comunitaria-enapisc/comissions-tecniques/salut-comunitaria-enapisc.pdf

<http://www.euro.who.int/en/publications/abstracts/what-is-the-evidence-on-the-role-of-the-arts-in-improving-health-and-well-being-a-scoping-review-2019> (consultat 07/02/2020)